

ся морально і фізично застаріле обладнання, через що знижується якість зерна, пропускна здатність елеваторів. Крім того територіальна віддаленість елеваторів від зерновиробника, висока вартість зберігання зерна (25% вартості закладеного на зберігання зерна) призводить до того, що господарства несуть значні збитки. Одним із шляхів зменшення втрат і підвищення якості продукції є безумовне забезпечення кожного господарства власним сучасним зерносховищем, а також продаж зерна у більш відтермінований час. Світовий досвід свідчить, що в аграрно розвинених країнах до 80% урожаю зберігається в його виробника. Тому при віддаленості від елеватора, альтернативою є зберігання зерна у «рукавах».

Література:

1. Бойко В.І. Зерно і ринок / В.І. Бойко// Монографія. К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки» – 2007. – 310 с.
2. Шпаара Д. Зерновые культуры (Выращивание, уборка, доработка и использование) / Под общей редакцией Д. Шпаара // Учебно-практическое руководство. – М.: ИД ООО «DLV АГРОДЕЛО», 3-е изд. перераб. и доп., 2008. – С. 473–492.
3. Панічев Р. Агросектор / Р. Панічев // Журнал сучасного сільського господарства. – №3(34), 2009. – С. 32–33.
4. Закон України «Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва».
5. Закон України «Про зерно» [Електронне джерело] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
6. Артьомов І. Міжнародна інтеграція: навч. посіб. / І. Артьомов // – Ужгород.: Ліра, 2009. – 472 с.
7. Голик С. Технологія для збереження якості зернових культур. Матеріали міжнародної науково – практичної Інтернет конференції. М.Тернопіль 2010 р.
8. Нікішина О.В. «Вплив цінових чинників на розвиток зернового ринку в Україні» / О.В. Нікішина // Труды Одесского политехнического университета.-2006.-№2(22). – С. 1-6.
9. Саблук П.Т. Зерновий ринок України: проблеми та перспективи /П.Т. Саблук //Економіка України. – 1997.- №5.- с. 4-14.
10. Кобута І.В. Державна політика регулювання цін та аграрних ринків у 2009 році: дотримання обов'язків перед СОТ/ І.В. Кобута// Облік і фінанси АПК.-2009.-№4.- С. 170-176.

Рецензент: д.е.н., професор Ульянченко О.В.

УДК 338.363:330.3:631.1.016

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ НА РИНКУ БІОЕТАНОЛУ

Талавирия М.П., д.е.н., доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

*Висвітлені питання забезпечення макроекономічної рівноваги на ринку біоетанолу.
The problems of ensuring macroeconomic equilibrium in the market of bioethanol.*

Постановка проблеми. Застосування нових джерел енергії поки досить проблематичне і водночас економічно не привабливе, особливо за ши-

рокомасштабного використання. З цих причин актуальними постають відновлювальні енергоносії, які утворюються накопиченою живою речовиною завдяки фотосинтезу. Бензинова та дизельна залежність країни може бути істотно знижена за рахунок виробництва й використання альтернативних видів палива, зокрема, біоетанола.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями макроекономічної рівноваги на ринку альтернативних видів палива з позицій продовольчої та енергетичної безпеки займалися такі науковці, як Д. Адамс, В. Мартін, Т. Брьюкер, Г. Волкер, С. Циганков.

Постановка завдання. Проблема макроекономічної рівноваги – одна з основних в економічній теорії і привертає до себе велику увагу економістів протягом XIX–XX ст. Рівновага – це збалансованість і пропорційність економічних процесів у масштабі всього народного господарства: сукупного попиту і сукупної пропозиції, виробництва і споживання. Досягнути макроекономічної рівноваги можна, але лише тимчасово, адже вона має динамічний характер і діє скоріше за принципом "рівновага – нерівновага" [1].

Виклад основного матеріалу дослідження. Альтернативним вважають таке паливо, що повністю виготовлене з нетрадиційних та поновлюваних джерел і видів енергетичної сировини. До альтернативних видів газового палива належить: газ вугільних родовищ, а також газ, одержаний у процесі підземної газифікації та підземного спалювання вугільних пластів; газ, отриманий під час переробки твердого палива, природних бітумів, важкої нафти; біогаз, генераторний газ, біоводень та інше газове паливо, одержане з біомаси; стиснений та зріджений природний газ, зріджений нафтовий газ, супутній нафтовий газ, якщо вони отримані з газових, газоконденсатних і нафтових родовищ непромислового значення та вичерпаних родовищ [2].

Альтернативні види рідкого палива – горючі рідини, одержані під час переробки твердих видів палива; спирти(біоетанол) та отримані на їх основі синтетичні продукти, які можна використовувати як паливо або компоненти палива; олії, інші види рідкого палива з біомаси.

Біоетанол - це етанол, який отримують у процесі переробки рослинної сировини для використання як біопаливо. Світове виробництво біоетанолу як пального для транспорту зросло з 17 млрд. літрів у 2004 до 52 млрд. літрів у 2009р. Біоетанол використовується переважно в Бразилії та Сполучених Штатах, і разом ці країни забезпечили у 2008 році 89% світового виробництва етанолу. Більшість автомобілів США можуть працювати на суміші 10% біоетанолу та бензину, це законодавчо закріплено в деяких штатах і містах. З 1976 року бразильський уряд зробив обов'язковою суміш біоетанолу з бензином, а з 2007 року обов'язковою є суміш 25% етанолу та 75% бензину (суміш E25). Етанол у Бразилії виробляється переважно з цукрової тростини, а в США - з кукурудзи [3].

Біоетанол, на відміну від нафти, є однією з форм використання поновлюваних джерел енергії, які можна отримати з сільськогосподарської сировини. Його можна виготовляти з цукрової тростини, картоплі, маніоку та кукурудзи. Проте дискусійним є питання користі заміни бензину

біоетанолом. Занепокоєння з приводу його виробництва й використання викликає велика кількість орних земель, необхідних для сільськогосподарських культур, а також витрати енергії та забруднення навколишнього середовища. Останні події у виробництві целюлозного етанолу й комерціалізація цього процесу можуть розв'язати деякі з цих проблем.

Прогрес будь-якої справи залежить, головним чином, від двох факторів: потреби та можливості її задовольнити. Питання енергетичної сфери не є винятком. Ситуація останнім часом складається таким чином: традиційні енергетичні ресурси скорочуються, змушуючи шукати реальну альтернативу; розвиток технології дозволяє знайти певні способи використання нетрадиційної сировини для виготовлення енергії, що придатна до використання (як правило, даний процес передбачає певні витрати для адаптації обладнання чи транспорту до використання даної енергії), проте масштаби виробництва та використання альтернативної енергії не є достатніми для повномасштабної заміни традиційних джерел енергії; якісні характеристики нетрадиційних джерел енергії також стримують даний процес. Питання впровадження біологічних видів палива в Україні знайшли відображення у таких нормативно-правових актах як "Програма Етанол", та "Про альтернативні види рідкого та газового палива". Реалізуючи організаційно-економічні заходи для стимулювання виробництва та споживання альтернативних видів палива, законом передбачено систему податкових, кредитних та інших пільг, що вступають в силу з 1 січня 2010 р. Україна має величезний сировинний потенціал для розвитку біопалива, при цьому, не знижуючи рівень виробництва продуктів харчування.

Але для початку треба визначити питання щодо рівноваги. Рівновага буває ідеальною, реальною, частковою і загальною. Ідеальна (бажана) рівновага — це такий стан економіки, за якого забезпечується оптимальна реалізація інтересів усіх суб'єктів економіки та узгодженість у їх поведінці. При цьому рівновага теоретично передбачає, що всі суб'єкти знаходять на ринку предмети споживання, фактори виробництва, й весь продукт, вироблений у минулому році, має бути реалізований. Така рівновага можлива за наявності вільної конкуренції та економічної гармонії, за відсутності протилежностей та диспропорцій. Реальна рівновага встановлюється в економічній системі як наслідок впливу зовнішніх факторів на ринок в умовах недосконалої конкуренції. Така рівновага є відповідністю між обмеженими ресурсами і зростаючими потребами суспільства. При цьому необхідно вжити заходів, спрямованих на ефективне використання ресурсів, збільшення продуктивності суспільної праці чи обмеження платоспроможного попиту споживачів. Часткова рівновага у масштабі всього народного господарства означає досягнення кількісної відповідності двох взаємопов'язаних окремих сторін чи ланок економіки, ринку товарів, послуг, факторів виробництва.

Загальна макроекономічна рівновага - це збалансований розвиток усіх сфер економічної системи, одночасна відповідність на ринку в цілому.

Макроекономічна рівновага передбачає досягнення пропорційності як доцільності, впорядкованості та відповідності відтворюваних зв'язків, сторін

та фаз. При цьому локальні, окремі пропорції взаємопов'язані, доповнюють одна одну і зумовлюють збалансований розвиток усієї економічної системи, або рівновагу [4].

Між рівновагою, пропорційністю та збалансованістю існує тісний взаємозв'язок. Якщо рівновага є бажаною метою макроекономічного розвитку, то пропорційність і збалансованість є елементами механізму її досягнення. Ігнорування якогось з цих понять завжди призводить до однобічних результатів, до суперечностей та диспропорцій в економіці та суспільному житті. Тому саме пропорційність і збалансованість дістали своє відображення у застосуванні альтернативної енергії для забезпечення функціонування дрібних та середніх проектів, як виробничого, так і невиробничого призначення. Проте широке застосування вони мають, як правило, у розвинених країнах та містах, де є проблематичним використання джерела енергії, що вважається традиційним. Проте така ситуація однозначно буде змінюватися. Адже вичерпність природних енергетичних ресурсів та збільшення їх ціни як стимулюючий фактор до використання альтернативної енергії є надзвичайно дієвим. Якщо звернути свій погляд на захід, то одразу стає помітною цілеспрямована робота у сфері енергозбереження та енергоефективності, що ґрунтується на усвідомленні економічного, соціального та культурного значення даної діяльності.

Важливим для створення уявлення про ситуацію на ринку альтернативного палива є аналіз даних про виготовлення біоетанолу, що є одним з основних видів біопалива та має широке застосування. На основі даних про його виробництво можна оцінити географію та структуру виготовлення біопалива за регіонами світу.

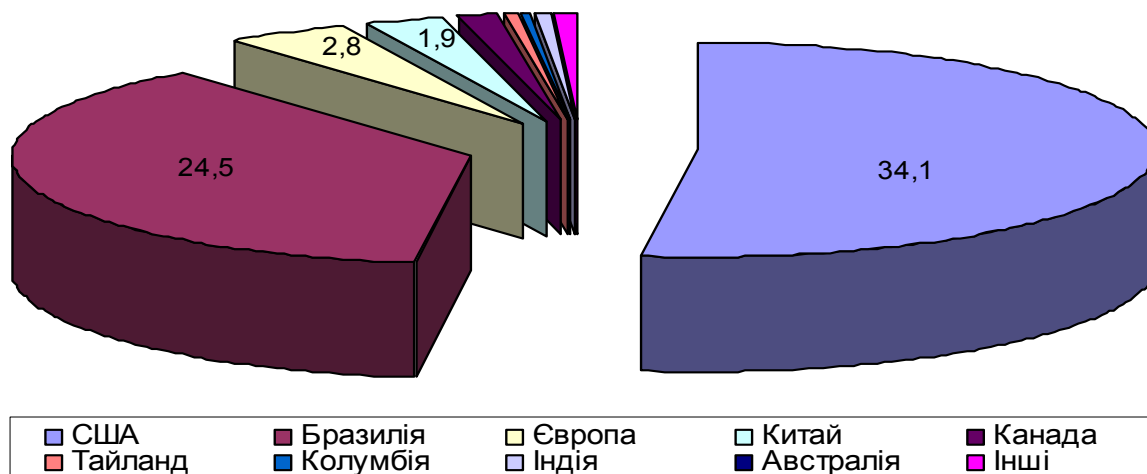


Рис. 1. Світове виробництво етанолу (як палива) за країнами світу (млрд. л), 2010р.

Темпи зростання виготовлення біоетанолу в США протягом 2008-2010 років наближено відповідають світовим, що дає можливість використання їх з метою наочно оцінити зміни у розвитку сфери альтернативного палива в останні роки у світі.

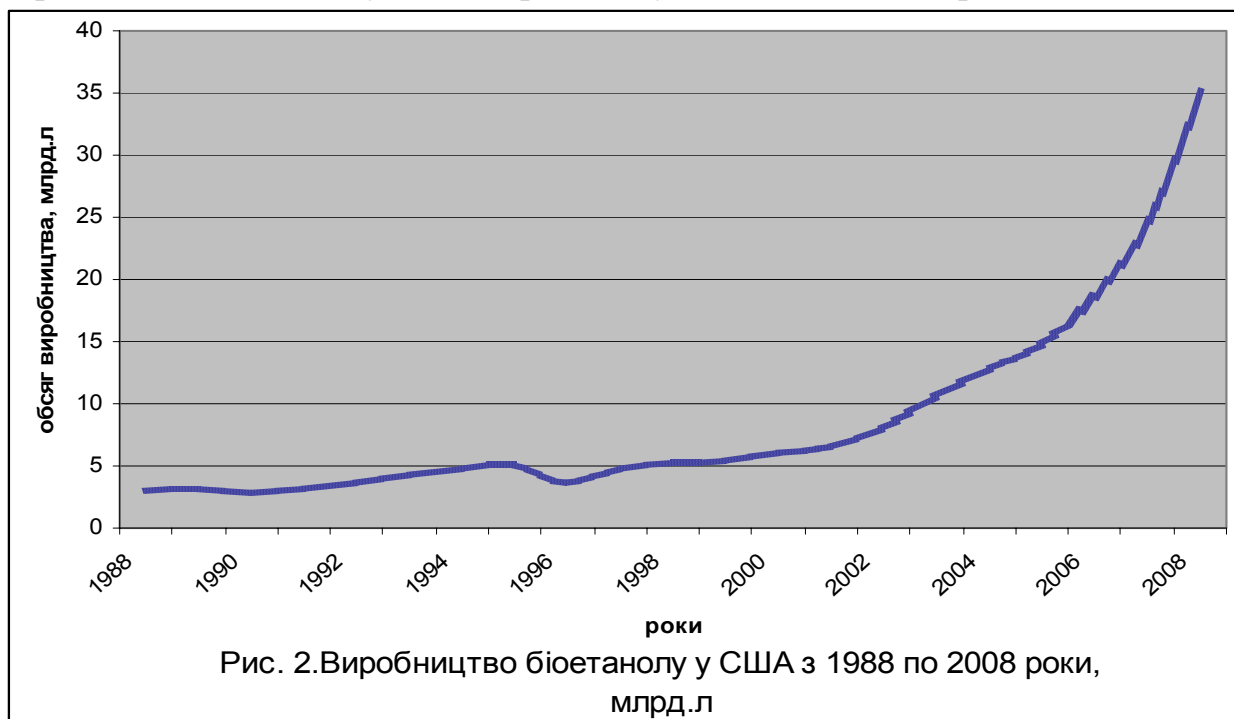
Також варто зупинити увагу на тому факті, що темпи зростання обсягів виготовлення біологічного палива також зростають. Це можна прослідкувати на прикладі даних про виробництво біоетанолу в США (мається на увазі лише етанол виготовлений з метою використання його як палива чи пального).

Серед основних тенденцій, про які ми вже говорили і які слід окремо та чітко виділити, варто відзначити такі:

1. стійке зростання обсягів виробництва біоетанолу;
2. прискорення темпів зростання обсягів виробництва біоетанолу;
3. зміна структури виробленого в світі біоетанолу.

Стійке зростання обсягів виробництва біологічного палива є цілком зрозумілим, якщо поглянути на історію розвитку питання використання енергії для задоволення виробничих та невиробничих потреб людства. Відколи стало зрозуміло, що проблема вичерпності енергетичних ресурсів, що традиційно використовувалися у суспільстві, є питання найближчих десятиліть, виникла потреба пошуку альтернативи. Як показує світова історія, відповідь на складне питання не може бути знайдена водночас. Саме цим пояснюється різноманіття видів біопалива та способів його виробництва. Та ж причина – пошук ефективних заміників традиційним джерелам енергії, - забезпечить зростання кількості способів використання природних ресурсів як енергетичних джерел, а також, ймовірно, кількісне зростання обсягів виготовлення біопалива за рахунок використання та поширення найбільш ефективних з них [5].

Аналізуючи рис. 2, можна помітити тенденцію до збільшення обсягів виробництва біоетанолу, що в середньому становив 14% на рік.



Проблема регулювання діяльності у сфері біопалива в Україні лежить не в стільки у площині законодавчого закріплення, скільки у механізмах реалізації положень законодавства. Також суттєвим недоліком є відсутність законодавчого закріплення ініціатив, спрямованих на побудову ринку альтернативних джерел енергії, які передбачені в законодавствах інших країн сві-

ту. Наприклад, деякі ключові положення зі стимулювання та регулювання розвитку біопалива в Україні:

- Підтримка розвитку науково-технічної бази виробництва (видобутку) альтернативних видів палива, пропаганда науково-технічних досягнень у цій сфері.

- Розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва, широке використання можливостей світової науки і техніки у сфері альтернативних видів палива.

- Надання юридичним і фізичним особам субсидій, дотацій, податкових, кредитних та інших пільг, встановлених відповідними законами України для стимулювання розробок і впровадження нових технологій, обладнання, матеріалів у процесі виробництва (видобутку) альтернативних видів палива.

- Стимулювання інвестиційної діяльності й запровадження новітніх технологій у сфері альтернативних видів палива шляхом створення пільгового режиму інвестиційної та іншої господарської діяльності іноземним інвесторам.

Головною ж запорукою подальшого розвитку біопалива як альтернативного джерела енергії є функціонування та розвиток відповідного ринку та забезпечення його рівноваги, що створювався протягом тривалого часу як підґрунтя галузі.

Висновки. Перші відголоски майбутнього дефіциту традиційних енергетичних джерел, що невпинно наближається, дають про себе знати через постійне їх подорожчання та екологічну загрозу. Дані причини зумовили стабільні темпи зростання обсягів виробництва біоетанолу протягом останніх десятиліть, а також різноманітність способів його отримання у результаті постійного пошуку реальної альтернативи традиційним видам палива, наслідком чого є програми з розвитку біоетанолу в світі.

З переходом на використання біопалива необхідно забезпечити економічну зацікавленість нафтопереробних заводів у виробництві сумішевих бензинів; запровадити обов'язковість використання біопалив та сумішевих бензинів певними категоріями споживачів (шляхом розробки відповідних стандартів та технічних регламентів); встановити обов'язковість індикативної квоти на споживання біоетанолу виробниками бензинів (за прикладом Директив ЄС); передбачити відповідне бюджетне фінансування для проведення наукових досліджень; запровадження комплексу заходів щодо підвищення врожайності, впровадження технологій вирощування сировини та її реалізації вітчизняним переробникам, а не вивезення на експорт. Має своє значення у даному процесі і соціальна складова, що полягає у забезпеченні гідних умов життя, однією з складових якого є екологічний аспект, а біопаливо вважається екологічно чистим паливом. Можна виділити кілька тенденцій макроекономічної рівноваги на ринку біоетанолу на сучасному етапі:

1. Зростання обсягів виробництва біоетанолу.
2. Розширення інфраструктурної бази у сфері виробництва та споживання біоетанолу.

3. Конкретизація форм підтримки як виробництва так і споживання біопалива, а саме біоетанолу.

Організація та налагодження виробництва біоетанолу покращить паливно-енергетичний баланс, зменшить залежність країни від імпорتنих енергоносіїв, оптимізує структуру енергоресурсів, що позитивно вплине на енергетичну безпеку держави.

Література:

1. Талавіря М.П. Макроекономіка: Навчальний посібник. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – 560с.

2. Про альтернативні джерела енергії : Закон України № 555-ІУ від 20.02.2003 р. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Towards Sustainable Production and Use of Resources: Assessing Biofuels. United Nations Environment Programme / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unep.fr>.

4. Paschenko O., Talavyria N., Guscha I. Macroeconomics: Aggregate Theory and Policy/ - Nizhyn: Milanik, 2011. – 198p.

5. Лукянихіна О.А., Вакуленко І.А. Визначення напрямків розвитку альтернативної енергетики у контексті виробництва біопалива / О.А. Лукянихіна, І.А. Вакуленко // Вісник СумДУ. – 2011. - № 1. – С. 27-33.

Рецензент: д.держ.упр., професор Лозинська Т.М.

УДК: 336.22:338.43.01

МЕХАНІЗМ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Татаренко О.Г., аспірант

ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України

У статті розглядаються принципи та дія механізму справляння податків в аграрному секторі економіки України та досвід використання країн з ринковою економікою.

The article deals with the principles and the impact of the mechanism of tax collection in the agrarian sector of the economy of Ukraine regarding implementation of an advanced experience of the countries with market economy.

Постановка проблеми. В Україні одним з ключових секторів національної економіки, який забезпечує продовольчу безпеку держави та має значний, але не належним чином використовуваний ресурсний потенціал є аграрний. Тому в умовах ринкової економіки важливим інструментом фінансової політики держави в підтримці всіх його сегментів є податок, а податкова політика повинна бути максимально спрощеною, відкритою і спрямованою на скорочення діючих податків і зниженні загального податкового тиску. Податок - це макроекономічний показник, який перерозподіляє частину сукупного суспільного продукту з метою стимулювання державних фінансів і безпосередньо впливає на обсяги виробництва, інвестиційну активність, економічне зростання і як підсумок фінансову стабільність національної економіки.

Не залежно від типу розвитку економіки суб'єкти (фізичні та юридичні особи) сплачують на користь держави частку від доходів, тобто, оподатковуються весь спектр виробничих, суспільних та фінансових відносин, тому його